

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2012 lähettänyt sosiaali- ja terveystieteiden valmiiksi käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 113/2012 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- osastopäällikkö Outi Antila, neuvotteleva virkamies Virpi Korhonen ja hallitussihteeri Sanna Pekkarinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Lauri Pelkonen, Lääkkeiden hintalautakunta
- etuuspäällikkö Päivi Kaikkonen ja johtava lääkäri Pekka Koivisto, Kansaneläkelaitos
- erityisasiantuntija Tero Tyni, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Ilkka Oksala, Suomen Apteekkariliitto ry
- toiminnanjohtaja Matti Pöyry, Suomen Hammaslääkäriliitto

- varatoiminnanjohtaja Risto Ihalainen, Suomen Lääkäriliitto ry
- pääsihteeri Vertti Kiukas, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- ylilääkäri Jan Schugk, Elinkeinoelämän keskusliitto
- ekonomisti Joonas Rahkola, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- sosiaali- ja terveystoimittainen asiamies Riitta Työläjä, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- toimitusjohtaja Jussi Merikallio, Lääketeollisuus ry
- toimitusjohtaja Antti Vatanen, Apteekkitavaratukkukauppiat ry ATY
- toiminnanjohtaja Heikki Bothas, Rinnakkaislääketeollisuus ry
- hallituksen jäsen Sanna Raappana, Suomen Lääkerinnakkaistujien yhdistys
- toiminnanjohtaja Ismo Partanen, Lääkäripalveluyritysten yhdistys ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Akava ry
- Suomen Yrittäjät
- Terveyspalvelualan Liitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia. Valtiontalouden tasapainottamiseksi sairausvakuutusjärjestelmän sairaanhoito-

vakuutuksen korvauksia koskeviin säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä muutoksia. Vakuutetun omavastuuosuuksia lääke- ja matkakustan-

nuksista ehdotetaan korotettaviksi. Samalla kuitenkin pyritäisiin parantamaan paljon lääkkeitä maksavien asemaa laskemalla lääkekustannusten vuotuista omavastuuosuutta 670 euroon.

Viitehintajärjestelmään kuulumattomien lääkevalmisteiden kohtuullisia tukkuhintoja ehdotetaan alennettavaksi viisi prosenttia helmikuun alusta 2013.

Lääkärin- ja hammaslääkärinpalkkioiden sekä tutkimuksen ja hoidon korvaamisessa siirryttäisiin euromääräiseen korvaukseen. Kiinteästä omavastuusta luovuttaisiin.

Esityksessä ehdotetuista muutoksista syntyvä säästö sekä valtiontalouden vuosille 2013—2016 annetussa kehyspääatöksessä sovittu 20 miljoonan säästö sairaanhoitokorvausmenoista ehdotetaan kohdennettavaksi kokonaisuudessaan sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksen

valtion rahoitusosuuteen. Kohdentaminen toteutettaisiin määräaikaisella lainmuutoksella, jossa vakuutettujen ja valtion välisiä rahoitusosuuksia muutettaisiin lisäämällä sairaanhoitovakuutuksen rahoitukseen vakuutettujen sairaanhoitomaksuilla rahoitettava säästön suuruinen korjauserä ja vähentämällä valtion rahoitusosuutta korjauserän suuruisella rahamäärällä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2013 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013. Lääkekorvauksia koskevia säännöksiä, lukuun ottamatta vuotuista omavastuuta koskevaa säännöstä, sovellettaisiin kuitenkin 1 päivästä helmikuuta 2013. Rahoitusta koskevat säännökset olisivat voimassa 31 päivään joulukuuta 2014.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan julkisen talouden kestävyyttä turvataan vaalikauden aikana tehtävillä etupainotteisilla menojen ja tulojen sopeuttamistoimilla. Hallitusohjelman mukaan lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekorvausmenoja vähennetään siten, että säästö valtiontalouteen on 113 miljoonaa euroa vuositasolla vuoteen 2015 mennessä. Lisäksi hallitusohjelman mukaan sairausvakuutuksen matkakorvausten omavastuuta korotetaan niin, että säästö valtiontalouteen on vuositasolla 20 miljoonaa euroa. Vuosia 2012—2015 koskevassa valtiontalouden kehyspääatöksessä näiden hallitusohjelmassa sovittujen säästöjen voimaantuloajankohtaa aikaistettiin niin, että säästöt toteutetaan pääosin ensi vuoden alusta lukien. Hallitusohjelmassa mainittujen säästöjen lisäksi sairaanhoitovakuutuksesta korvattavia menoja vähennetään vuosille 2013—2016 annetun kehyspääatöksen mukaan siten, että valtion menot alenevat vuositasolla 20 miljoonaa euroa. Yhteensä 153 miljoonan euron säästö

kohdennetaan täysimääräisesti valtion rahoitusosuuteen määräaikaisella lainmuutoksella.

Esityksen tavoitteena on valtion talouden tasapainottaminen hidastamalla menojen kasvua ja hillitsemällä kustannuksia hallitusohjelmassa ja valtiontalouden kehyspääatöksessä sovituin tavoin. Samalla kuitenkin pyritään helpottamaan paljon lääkkeitä käyttävien asemaa. Tavoitteena on myös selkeyttää sairaanhoitovakuutuksen lääkärin- ja hammaslääkärinpalkkioiden sekä tutkimuksen ja hoidon korvausperusteita sekä parantaa vakuutetun mahdollisuutta ennakoida saamansa sairaanhoitokorvauksen määrää. Valiokunta toteaa, että kyseessä on esityksen perusteluista ilmenevällä tavalla neljäs 2000-luvulla lääkekustannusten hallitsemiseksi tehty lääkekorvausjärjestelmän muutos. Valiokunta pitää lakiehdotuksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina ja ehdottaa niiden hyväksymistä muuttamattomina.

Lääkekorvaukset

Lääkekorvauksiin nyt ehdotettujen säästöjen yhteydessä ei tehdä rakenteellisia muutoksia korvausjärjestelmään. Säästöt toteutetaan alenta-

malla peruskorvaus 35 prosenttiin ja erityiskorvaus 65 prosenttiin. Samalla kuitenkin parannetaan paljon lääkkeitä käyttävien asemaa alentamalla lääkekorvausten vuotuinen omavastuuosuus 670 euroon. Viitehintajärjestelmään kuulumattomien lääkkeiden tukkuhintojen alentaminen viidellä prosentilla kohdistuu kaikkiin lääkkeiden toimitusketjun toimijoihin ja alentaa korvausmenojen säästön lisäksi myös potilaan näistä lääkkeistä maksamaa hintaa.

Lääkkeiden sairausvakuutuskorvauksiin ehdotetut säästöt on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä, jonka tehtävänä on lääkekorvausjärjestelmän kehittäminen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että ehdotetut säästöt ovat valtion taloudellisen tilanteen vuoksi tarpeellisia, vaikka pitääkin valitettavana, että säästöt joudutaan aikataulusyistä toteuttamaan erillään lääkekorvausjärjestelmän kokonaisuudistuksesta.

Hallitusohjelman mukaan lääkekorvausjärjestelmää uudistetaan siten, että lääkekorvauksista hyötyvät erityisesti paljon lääkkeitä käyttävät henkilöt, ja varmistetaan, etteivät kustannukset muodostu pienituloisille esteeksi tarpeellisen lääkehoidon saamiselle. Valiokunta katsoo, että lääkekorvausjärjestelmän uudistuksen yhteydessä on pyrittävä toteuttamaan hallitusohjelman tavoitetta terveyserojen kaventamisesta ja tarkasteltava kokonaisvaltaisesti lääkehoidon osuutta terveydenhoidossa.

Vakuutettujen maksuosuus lääkekustannuksista on kansainvälisessä vertailussa Suomessa keskimääräistä suurempi. Hallitusohjelman mukaan on luotava terveydenhuollon yhtenäinen maksukattojärjestelmä yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten enimmäisvuosiomavastuuosuus. Lääkekorvausjärjestelmän kokonaisuudistuksessa on tarpeen lisäksi turvata lääkkeiden saatavuus ja lääke-teollisuuden toimintaedellytykset Suomessa. Korvausjärjestelmän tulee myös osaltaan ohjata vain tarpeellisten lääkkeiden käyttöön.

Sairaanhoitokorvaukset

Sairausvakuutuksen lääkärin- ja hammaslääkärinpalkkioiden sekä tutkimuksen ja hoidon korvausperusteita ja taksajärjestelmää voidaan pitää monimutkaisena ja hallinnollisesti työläänä. Korvausjärjestelmän läpinäkyvyyden ja selkeyden kannalta on perusteltua siirtää euromääräiseen korvaukseen lääkärin- ja hammaslääkärinpalkkioiden korvaamisessa. Euromääräinen korvaus helpottaa hintojen vertailtavuutta, ja potilaalla on tällöin jo palveluihin hakeutuessaan tiedossa sekä korvauksen määrä että hänen maksettavakseen jäävä osuus.

Valiokunta pitää myös perusteltuna ehdotettua 20 miljoonan euron säästöä laboratoriotutkimusten ja radiologisten tutkimusten korvaustaksoista, joiden on todettu olevan niiden tuotantohintaan nähden suhteellisesti korkeampia kuin osassa muita sairaanhoitokorvauksia.

Euromääräinen korvaus sekä tutkimuksen ja hoidon korvauksiin kohdistuva säästö voivat kuitenkin aiheuttaa ennalta vaikeasti arvioitavia seurauksia julkisten ja yksityisten palvelujen kysyntään. Valiokunta pitää tarpeellisena, että uudistuksen vaikutuksia tältä osin seurataan.

Matkakorvaukset

Matkakorvausten omavastuuosuuden korottaminen 14,25 euroon (nyt 9,25 euroa) perustuu hallitusohjelmassa sovittuun 20 miljoonan euron säästötavoitteeseen. Myös vuosittaista omavastuuta korotetaan 242,25 euroon (nyt 157,25 euroa).

Matkakorvaukset ovat erityisen tärkeitä monisairaille henkilöille, jotka asuvat harvaan asutuilla alueilla. Valiokunta pitää tarpeellisena, että esityksen vaikutuksia kansalaisten yhdenvertaisuuteen ja mahdolliseen toimeentulotukimenojen kasvuun arvioidaan.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

StVM 17/2012 vp — HE 113/2012 vp

Helsingissä 25 päivänä lokakuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr (osit- tain)	Lasse Männistö /kok
	Sanni Grahn-Laasonen /kok	Annika Saarikko /kesk
	Arja Juvonen /ps	Hanna Tainio /sd
	Laila Koskela /ps	Lenita Toivakka /kok
	Merja Kuusisto /sd	Anu Vehviläinen /kesk
	Sanna Lauslahti /kok	Erkki Virtanen /vas
		vjäs. Ari Jalonen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että vakuutetun omavastuuosuuksia korotetaan lääke- ja matkakustannusten osalta. Hallituksen esityksen tavoitteena on vähentää sairaanhoitovakuutuksen menoja vuositasona yhteensä 133 miljoonaa euroa. Vuodelle 2013 leikkauksien määrän arvioidaan olevan 123 miljoonaa euroa, sillä lääkesäästöjen ehdotetaan tulevan voimaan helmikuun alusta 2013. Vakuutetun omavastuun korotuksista 20 miljoonaa euroa hallitus suuntaa matkakorvauksiin ja loput lääkekorvauksien omavastuun nostoon.

Keskusta ei hyväksy hallituksen kaavailuja heikentää lakisääteistä sairausvakuutusturvaa. Hallituksen esitys on vastoin hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan hallitus tavoittelee köyhyyden ja syrjäytyneisyyden vähentämistä sekä haluaa pienentää ihmisten välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja. On fakta, että terveyserot ja pienituloisuus kiertyvät usein yhteen ja terveyden hoito saattaa tulla laiminlyödyksi rahapulnan vuoksi.

Vastustamme lääkkeiden peruskorvauksen ja alemman erityiskorvauksen prosenttiosuuksien

alentamista. Sen sijaan, että hallitus ryhtyi julkisen talouden säästöjen nimissä tekemään yksittäisiä leikkauksia lääkekorvausmenoihin, olisi sen pitänyt ripeästi saada aikaan oikeudenmukainen ratkaisu lääkekorvausjärjestelmän kokonaisuudistukseksi.

Sairausvakuutuksen matkakorvauksia maksetaan eniten harvaan asutuille alueille ja erityisesti ikäihmisille. Omavastuiden korottaminen tulee koettelemaan erityisesti tätä väestöryhmää ja kaikkein huonoimmassa taloudellisessa tilanteessa olevia. Pitkät matkat ja vähävaraisuus ovat huono yhdistelmä sairastuneelle.

Keskustan mielestä lyhyellä tähtäimellä sairausvakuutukseen kohdistuvat säästöt ovat epäoikeudenmukaisia ja pitkällä tähtäimellä saattavat aiheuttaa lisäkustannuksia, kun vähävaraisemmat ihmiset jättävät sairauksiaan hoitamatta eivätkä hakeudu välttämättömään hoitoon.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 25 päivänä lokakuuta 2012

Juha Rehula /kesk
Anu Vehviläinen /kesk
Annika Saarikko /kesk

VASTALAUSE 2

Perustelut

Hallitusohjelman keskeisenä tavoitteena on vähentää köyhyyttä ja syrjäytymistä sekä kansalaisten terveyseroja. Heikoimmassa asemassa olevien kohdalla taloudelliset, sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat liittyvät usein toisiinsa. Perussuomalaiset huomauttavat, että tällä hallituksen esityksellä pahennetaan entisestään heikoimmassa asemassa olevien syrjäytymiskierrettä, joten se on siten ristiriidassa hallitusohjelmassa esitettyjen tavoitteiden kanssa. Hallitus tuntuu hakevan vain lyhyen aikavälin säästöjä huomioimatta sitä, että esitetyt leikkaukset voivat pitkällä aikavälillä nostaa yhteiskunnalle koituvia kustannuksia.

Perussuomalaiset näkevät tarpeen lääkekorvausjärjestelmän kokonaisuudistukselle, mutta nyt esillä oleva "säästölaki" ei ole oikea tapa lähteä hakemaan kustannustehokkuutta tai -säästöjä. Suomalaisen vakuutettujen maksuosuudet lääkekustannuksista ovat jo nyt kansainvälisesti vertailtuna huomattavasti korkeammat kuin useissa muissa maissa. Sinällään hallituksen suunta alentaa vuotuista omavastuuosuutta on oikea, mutta sen myönteiset vaikutukset kohdentuvat vain hyvin pieneen ryhmään. On myös ristiriitaista, että samaan aikaan hallitus esittää peruskorvausten ja alemman erityiskorvauksen alentamista, vaikka se vähentää asiantuntijalauseuntojen mukaan lääkkeiden käyttöä. Pienituloisille jokainen euro on elintärkeä, ja omavastuuosuuksien korottaminen onkin omiaan heikentämään eniten juuri heikompiosaisten terveyttä ja siten lisäämään terveyseroja entisestään. Asiantuntijalauseunnoissa tuotiin ilmi, että lähes puolet lääkekustannuksista kertyy sille 5 prosentin osuudelle väestöstä, joka käyttää eniten lääkkeitä. Säästöjä kannattaisikin ennemmin hakea varmistamalla, että lääkkeiden käyttö on niitä paljon käyttävillä tarkoituksenmukaista.

Matkakustannusten osalta omavastuuosuiden korottaminen jopa 54 prosentilla osuu kiipeimmin syrjäseuduilla asuviin ja iäkkäisiin henkilöihin. Perussuomalaiset huomauttavat, että omavastuuosuuksien korottaminen johtaa todennäköisesti siihen, että pienituloiset jättävät tarpeellisia ja välttämättömiä hoitoja ja/tai tutkimuksia väliin. Muutamakin euro tuntuu lompakossa silloin, kun tulot ovat pienet. Hallituksen suurkuntahankkeen myötä päivystyspisteitä todennäköisesti harvennetaan lähivuosina, mikä puolestaan pidentää matkoja terveyspalveluiden luokse ja siten lisää kuntalaisten matkakustannuksia entisestään. Perussuomalaiset ovatkin huolissaan siitä, onko tulevaisuudessa tarkoitus puuttua entistä ankarammalla kädellä matkakustannuksiin säästöpainneiden vuoksi.

Perussuomalaiset huomauttavat myös, että omavastuuosuuksien kasvattaminen saattaa siirtää lääke- ja matkamenot kuntien maksettavaksi, sillä köyhille myös omavastuuosuudet maksetaan tarvittaessa toimeentulotuen muodossa. Omavastuuosuuksien korottaminen saattaaakin näkyä kunnissa kohonneina toimeentulotukimenoina.

Perussuomalaiset myös huomauttavat, että tutkimuksesta ja kuvantamisesta leikatut kela-korvaukset saattavat johtaa siihen, että julkinen sektori kuormittuu. Perussuomalaiset pitävät tärkeänä, että tulevaisuudessa huomioidaan myös ne suomalaiset, jotka tarvitsevat hammasproteettisia toimenpiteitä, hammasimplanteja tai joutuvat maksamaan hammasteknisiä kustannuksia.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 25 päivänä lokakuuta 2012

Arja Juvonen /ps
Laila Koskela /ps
Ari Jalonen /ps